

Програма за европейски сравнения

методологични бележки 2015 г.

I. Същност на програмата за европейски сравнения (ПЕС)

Програмата за европейски сравнения (ПЕС) е част от дейността на Текущата Програма по Статистика на Европейската Комисия *“Измерване на различията в ценовите равнища на стоките и услугите между страните и между отделни населени места.”*

В ПЕС е възприето европейската валутна единица евро да бъде съпоставимата единна валута, тъй като ЕС е избран да играе ролята на база за сравнение. На практика това се осъществява посредством изчисляването на **специфични обменни курсове (ценови съотношения), наречени паритети на покупателната способност (ППС)**. От една страна, те измерват колко единици национална валута са необходими, за да се купи една и съща точно определена кошница стоки и услуги в различните европейски държави, а от друга, те показват каква кошница със сравними и представителни стоки и услуги може да купи 1 евро в отделните страни-партньори по ПЕС. По същество, ППС представляват съотношения на цени към определен момент в териториален аспект. Те изравняват покупателната сила на различните национални валути, т.е. елиминират влиянието на различните равнища на цени в отделните страни. **Използват** се за сравняване както на относителните равнища на цени, така и на общото икономическо развитие на европейските страни, измерено с БВП на човек от населението в единна валута. Когато ППС са стандартизирани спрямо базата $ЕС=1$, те представляват условна средна валута – евро стандарт на покупателната способност, която изравнява покупателната сила на различните национални валути.

Правните основания за тази работа се съдържат в следните документи:

1. РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1445/2007 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 11 декември 2007 година за установяване на общи правила за предоставяне на основна информация относно паритетите на покупателна способност, както и за тяхното изчисление и разпространение
2. Регламент (ЕС) № 193/2011 на Комисията от 28 февруари 2011 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1445/2007 на ЕП и на Съвета по отношение на системата за контрол на качеството, използвана в работата по ППС
3. РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2015/1163 НА КОМИСИЯТА от 15 юли 2015 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на списъка на основните групи, използван за паритетите на покупателната способност
4. Регламенти на Съвета относно Структурните фондове (Reg.1260/99, 1267/99) и в Регламентите на ЕО относно Персонала (Reg.3830/91).

Целта е ежегодното съпоставяне между страните-партньори на:

1. Паритети на покупателната способност (ППС)
2. Равнища на цени,
3. Физически обем на brutния вътрешен продукт (БВП), фактическото индивидуално потребление (ФИП) и бруто раззуването на основен капитал (БООК)

ППС се изчисляват въз основа на действителните пазарни цени на избрани представителни стоки (потребителски и инвестиционни) и услуги. За събиране на тези цени се използва международна кошница като се спазват **два основни принципа:**

(1) да отразява цялото разнообразие на потребяваните от домакинствата потребителски стоки и услуги и на използваните за натрупване инвестиционни стоки;

(2) да е представителна за структурата на потребление в различните страни-участнички в ПЕС.

II. Основни понятия

Паритетите на покупателната способност (ППС) представляват реални курсове за превръщане на стойностните показатели от национална валута в единна валута. Превърнатите в съпоставима валута чрез ППС разходи за крайно използване на БВП на отделните страни са сравними и отразяват единствено разликата във физическия обем на купените стоки и услуги. ППС се представят в стандартизирана форма към страните членки на ЕС (базата е ЕС-28=1), наречена "стандарт на покупателната способност" (СПС), т.е. евро в реално изражение (условна средна валута).

Индексите на равнища на цени (сравнителни равнища на цени) са измерител на различията в равнищата на цените между страните-партньори, показвайки колко единици от единната валута са необходими за да се купи едно и също количество стоки и услуги в сравняваните с базата (ЕС-28) страни. Те изчисляват като съотношение между ППС и официалните валутни курсове (национална валута/евро) за всяка страна спрямо средното за ЕС равнище.

БВП на човек от населението в реално изражение се приема като физически измерител на общото икономическо състояние на страните в сравнение с ЕС 28=1, или съпоставени помежду си посредством средното за всички държави -членки на ЕС равнище на БВП на човек от населението.

Индексите на физически обем на БВП на човек от населението отразяват единствено различията между страните-партньори в международните сравнения по отношение на крайно потребения обем стоки и услуги в тях, т.е. елиминира се влиянието на националните цени в тези страни. Те се изчисляват като превърнатите в единна валута чрез ППС национални разходи за крайно използван БВП на човек се отнесат към средните за ЕС-28 реални разходи за крайно използван БВП. Тези индекси не са предназначени за стриктно подреждане на държавите участващи в ПЕС. Препоръчва се те да се използват за разделянето им на групи със сравними равнища на БВП на човек от населението.

Крайните потребителски разходи на домакинствата и на нетърговските институции обслужващи домакинствата (НТИОД) се отнасят до направените от тях разходи за покупка на потребителски стоки и услуги.

Фактическото индивидуално потребление включва крайните потребителски разходи на домакинствата и на НТИОД плюс стоките и услугите за индивидуално потребление, предоставени от правителството безплатно или по икономически незначими цени, например в областта на образованието и здравеопазването.

При ползването на преизчислена и екстраполирана информация изрично се

препоръчва анализите да се правят по страни през дадена година и да се избягват коментари за дадена страна в динамика.

Страните-участнички в ПЕС могат да публикуват резултатите от сравнението едва след официалното им публикуване от Евростат/ОИСР.

III. Организация на наблюденията на цени на стоките и услугите представители

В рамките на ПЕС Евростат изчислява годишни ППС за 28 държави-членки на ЕС, 6 балкански страни и 3 държави-членки на ЕАСТ в съответствие с утвърдено Методологическо Ръководство на Евростат-ОИСР за ППС, изд. 2012.

Необходими данни за изчисляване на ППС, предоставяни на Евростат от НСИ:

- Потребителски цени на избрани и точно дефинирани продукти/услуги
- Цени на краен купувач за избрани инвестиционни стоки (машини и строителство)
- Разходни тегла на БВП, разбити до ниво елементарни група
- Наеми, количествена и качествена информация за жилищата
- Заплати по избрани професии и длъжности в държавния сектор
- ИПЦ и пространствени коефициенти
- Официални обменни валутни курсове
- Бакшиши за избрани услуги и ДДС за инвестиционни стоки
- Средногодишно население

Честота на подготовка и изпращане в Евростат на входяща национална статистическа информация, необходима за изчисляване на ППС и свързаните с тях стойностни показатели:

- **Годишно:**
  - Потребителски стоки и услуги (пролет и есен) в 3 годишен цикъл
  - Болнични услуги
  - Количествени сметки на строително-монтажни работи (СМР) за избрани условни строителни обекти
  - Друга национална статистическа информация:
    - ✓ Разходи за крайно използван БВП за 250 елементарни групи
    - ✓ Жилищни наеми
    - ✓ Заплати в държавния сектор по избрани професии
    - ✓ Индекс на потребителските цени (ИПЦ)
    - ✓ Фактори за пространствено ажустиране на цените, събирани в столицата
- **Всяка втора година:**
  - Машини и съоръжения

IV. Представяне на резултатите

Евростат е в състояние да публикува напълно съпоставими резултати за всичките 37 страни партньори по ПЕС едва когато приключи 3 годишния цикъл за ценовите наблюдения.

1. Скалиране на ППС по основните групи към еврото

Крайните данни от изследването представляват паритети, изчислени чрез

матрица по метода за многостранно агрегиране EKS (Elteto-Koves-Szule) между паритетите на всички 37 участващи страни, на ниво основна група. При този метод всички страни се третират като група партньори от независими единици и на всяка отделна страна се присвоява еднакво тегло. След това тези паритети са стандартизирани и скалирани чрез използването на геометрични средни от обменните курсове на валутите на страните-участнички към еврото. Това скалиране не оказва влияние върху връзките между отделните страни.

2. Агрегирани резултати

Агрегираните резултати са получени по обичайния метод за изчисляване на бинарни паритети чрез използване на формулата: Ласпер/Пааше/Фишер. След това тези паритети са преизчислени чрез формулата на EKS-метода с цел те да станат транзитивни, т.е. паритетът на дадена страна да има директна сравнимост с паритета на всяка друга страна, участваща в програмата за сравнения.

На агрегирано ниво ППС са скалирани така, че сумата от БВП на 28-те държави-членки на ЕС да е еднаква в евро и в стандарти на покупателната способност:

$$\sum \text{БВП за ЕС-28 в ЕВРО} = \sum \text{БВП за ЕС-28 в евро СПС.}$$

След като получените резултати за 37 страни за година **T** бъдат одобрени от всички страни партньори по ПЕС, последните се публикуват от Евростат съгласно одобрения график:

- **T+ 6 месеца** - Експресни данни (първи предварителни резултати)
- **T+12 месеца** - Предварителни резултати, базирани на предварителни данни за цените и теглата
- **T+24 месеца** - Крайни резултати, базирани на окончателни цени от наблюденията и окончателни тегла от националните сметки

Актуализирана на 16 септември 2015 г.